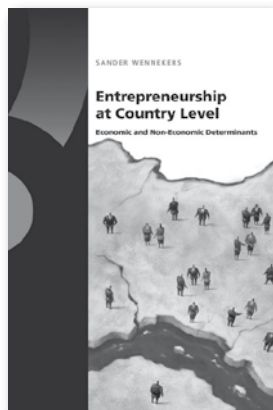

De redactie nodigt lezers uit boeken te recenseren voor deze rubriek

Een intrigerend verschijnsel in de moderne economie is de opkomst van ondernemerschap. Het brengt de vraag naar voren wat ondernemerschap is en waar het vandaan komt. Een belangrijk onderscheid is dat tussen ondernemerschap als beroep ('werken voor eigen rekening en risico') en ondernemerschap als gedrag ('kansen benutten'). Dit proefschrift onderzoekt de eerstgenoemde categorie, ook bekend als zelfstandig ondernemerschap. Op het niveau van landen wordt ondernemerschap gemeten met het percentage zelfstandige ondernemers in de beroepsbevolking (de structuur) en met diverse maatstaven voor het aantal bedrijfsoprichtingen (de dynamiek). Deze getallen verschillen sterk tussen landen. Ook is de mate van ondernemerschap in de meeste landen niet constant over de tijd. Na een lange periode van neergang zien we sinds eind vorige eeuw in veel landen een opleving van ondernemerschap. Gezien de betekenis van ondernemerschap voor innovatie en economische groei is het belangrijk om te weten van welke determinanten het afhankelijk is. De economische geschiedenis laat zien dat naast economische variabelen ook andere factoren, zoals technologie, demografie, instituties en cultuur van invloed zijn op ondernemerschap. Een theorie van de mate van ondernemerschap op het niveau van landen is niet voorhanden. Daarom wordt in dit proefschrift een multidisciplinair denkmodel ontwikkeld. Ten eerste biedt dit model een raamwerk voor de verklaring van het aandeel van de bevolking dat bezig is om een eigen bedrijf op te richten (de mate van 'nascent entrepreneurship'). Het model veronderstelt dat individuen een afweging maken tussen een baan in loondienst en zelfstandig ondernemerschap ('occupational choice'). Bij dit beslisproces worden de gepercipieerde risico's van beide opties afgewogen tegen de verwachte materiële en immateriële opbrengsten, zoals inkomen en arbeidssatisfactie. Deze percepties zijn gebaseerd op inschattingen van kansen en van persoonlijke mogelijkheden. Het gewicht dat aan deze percepties gegeven wordt bij het beslissen, is afhankelijk van persoonlijke voorkeuren. Percepties en individuele afwegingen staan onder invloed van technologische, economische, demografische, culturele en institutionele voorwaarden. Ten tweede behandelt het model de relatie tussen 'nascent' ondernemerschap, het aantal bedrijfsoprichtingen en het feitelijk aantal zelfstandige ondernemers. Er wordt uitgegaan van een onderliggend natuurlijk niveau van zelfstandig ondernemerschap. Dit niveau is omgekeerd evenredig aan de mate van de economische ontwikkeling van een land, hoewel dit verband in een vergevorderd ontwikkelingsstadium wellicht U-vormig wordt. Als het werkelijke niveau achterblijft bij het veronderstelde natuurlijke niveau, kan de overheid bijsturen met

Wennekers, A.R.M. (2006) *Entrepreneurship at Country Level; Economic and Non-Economic Determinants*, Rotterdam: Erasmus Research Institute of Management (ERIM).

behelp van beleid. Dit kan gericht zijn op het bevorderen van ondernemerskansen (technologiebeleid, deregulering en privatisering), op het faciliteren van de hulpbronnen voor ondernemerschap (kapitaalmarktbeleid, beroepsonderwijs en advisering), op het bevorderen van een ondernemende cultuur (algemeen onderwijs en voorlichting) en op het mitigeren van de risicopercepties van ondernemerschap (hervorming sociale zekerheid, arbeidsmarktbeleid en faillissementswetgeving). Tegen deze achtergrond zijn in dit proefschrift verschillende empirische onderzoeken gedaan. Hoewel rijke landen doorgaans minder ondernemerschap laten zien dan arme, gaat het negatieve verband tussen economische ontwikkeling en ondernemerschap niet altijd op bij een hoog per capita inkomen. Een regressieanalyse van de mate van 'nascent entrepreneurship' in 36 landen geeft significante aanwijzingen voor een

U-vormig verband. De analyse toont ook een positieve invloed van bevolkingsgroei, en een negatief effect van de uitgaven voor sociale zekerheid. Voor een analyse van het percentage zelfstandige ondernemers in de beroepsbevolking van 21 OESO-landen in de periode 1976-2004 wordt een iets ander model gebruikt. Dit combineert een negatieve invloed van het per capita inkomen met een positief tijdseffect in recente jaren. Dit zou de invloed kunnen weergeven van mondiale trends zoals ICT en globalisering. Met dit model is de invloed van Hofstede's cultuurdimensie onzekerheidsvermijding op het aantal zelfstandige ondernemers onderzocht. Voor 1976 en 1990 wordt een positief effect gevonden. Dit ondersteunt de hypothese dat ondernemende persoonlijkheden juist in een cultuur met aversie tegen onzekerheid relatief vaak, uit onvrede met een baan bij een strak georganiseerd bedrijf, voor zich zelf zullen beginnen. In 2004 wordt dit positieve verband niet meer teruggevonden. Dit doet vermoeden dat in landen met minder vermijding van onzekerheid toenemende (percepties van) kansen voor ondernemerschap de boventoon zijn gaan voeren. Ook een regressieanalyse met de gecombineerde data voor 1976, 1990 en 2004 geeft hier aanwijzingen voor. Naarmate de cultuur van een land minder door vermijding van onzekerheid wordt gekenmerkt, is de negatieve invloed van per capita inkomen op ondernemerschap kleiner.

SANDER WENNEKERS

Sander Wennekers is verbonden aan onderzoeksbureau EIM (onderdeel van Panteia) waar hij leiding geeft aan het Programmaonderzoek Ondernemerschap en MKB, dat gefinancierd wordt door het Ministerie van Economische Zaken. Ook is hij verbonden aan het Centre for Advanced Small Business Economics (CASBEC) van de Erasmus Universiteit Rotterdam.